

Юрєвич І. В.

*асистент кафедри організації судових та правоохоронних органів
Національного університету*

«Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

ЄДНІСТЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЯК ГАРАНТІЯ РІВНОГО СТАНДАРТУ ЗАХИСТУ ЛЮДИНИ

важливою сутнісною характеристикою єдності судової влади є її функціонування в єдиному правовому просторі, що забезпечується дією єдиних за суттю норм права. Передбачається, що її механізми функціонують в рамках єдиних правових розпоряджень правової системи, які діють на всій території країни, їх взаємну узгодженість і несуперечність. Зовнішнім вираженням цього є формування єдиного за системою, юридичними джерелами і цілями права (законодавства), що діє у рамках певної території, простору (держави, регіону, континенту тощо). у змістовному плані єдність судової влади ґрунтується на положеннях вітчизняного законодавства, загальноприйнятих і визнаних принципах та нормах міжнародного права, положеннях міжнародних договорів, правах і свободах людини і громадянина, правах, правових обов'язках і повноваженнях суб'єктів державної влади, що відображені відповідно у певних правових актах державного і міжнародного рівня – конституціях, статутах, конвенціях, пактах, та неодмінно передбачає єдність судової практики. у контексті цього справедливим є зауваження в. і. анішиної, що єдність судової системи повинна бути виражена у змісті та результатах її роботи, тобто одностайному судовому тлумаченні, розумінні, застосуванні правових принципів, норм та положень конституції та законів, єдності судової практики з окремих категорій справ усіх судів.

Не потребує доказування теза, що суперечливі рішення не можуть відповідати закону: адже тільки одностайна (єдина) інтерпретація закону може бути правильною. Приймаючи різні суперечливі рішення з однакових правових питань, суди діють на не законних підставах, підмінюють закон власними ідеями й волею окремих суддів. суперечливі судові рішення порушують також і положення Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. як зазначає Європейський суд з прав людини у своїх рішеннях, положення цього нормативно-правового акта мають за-

стосовуватися з огляду на принцип верховенства права, одним з елементів якого, як наголошувалося, є правова визначеність. Зрештою, суперечливість судової практики перешкоджає адаптації права України до вимог права Європейського союзу.

На сьогодні діяльність вищих судів по забезпеченню єдності судової практики є особливо актуальною, оскільки так судова влада виконує стабілізуючу функцію – гарантує рівний стандарт захисту прав і свобод людини, забезпечує впевненість особи у справедливості і надійності законів, об'єктивності, неупередженості та передбачуваності правосуддя. Єдність судової практики, на наш погляд, сприяє більш швидкому та ефективному вирішенню спорів, кращому мотивуванню судових рішень, оскільки кожен суддя має основу вирішення конкретної справи, а отже, й чітке уявлення про можливість застосування тієї чи іншої норми права в певній категорії справ. Проте не слід забувати і про індивідуальний та об'єктивний підхід судді до кожної окремої справи.

Що стосується забезпечення формування єдиної судової практики верховним судом України, то цей суд шляхом прийняття рішень з конкретних справ сприяє належному відправленню правосуддя всіма судами загальної юрисдикції і єдності правового простору. діяльність всу зорієнтована на вироблення обов'язкових для всіх суддів правових позицій, на запобігання помилкам і їх усунення та спрямування судової діяльності в законне русло. З огляду на те, що в системі судів загальної юрисдикції діють три різні правові сфери на чолі з трьома судами касаційної інстанції, закон надає найвищому судовому органу коло повноважень для ефективного вирішення колізій між ними. для цього він з визначених законом підстав вправі переглядати справи незалежно від їх підсудності (спеціалізації). інакше кажучи, при виявленні різного і неоднозначного оперування нормами права судами окремих спеціалізацій правосудність судових рішень повинна гармонізуватися найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції. як приклади реалізації відповідних повноважень можна навести такі: Постанова всу від 20.02.12 р. щодо питання про усунення неоднакового застосування касаційним судом статей 43-1, 252 кодексу законів про працю України, статті 16 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»; Постанова всу від 21.03.12 р. щодо неоднакового застосування статті 74 сімейного кодексу України; Постанова всу від 20.02.12 р. щодо усунення

неоднозначності в застосуванні касаційним судом ч. 1 статті 626, ч. 1 статті 553, ч. 1 статті 547, статті 558 цивільного кодексу України; Постанова всу від 20.02.12 р. щодо неоднакового розуміння судом касаційної інстанції правильності призначення покарання за санкцією ч. 1 статті 366 кримінального кодексу України. Правові позиції, втілені в рішеннях всу, призначаються для використання у складних і суперечливих випадках при розгляді численних справ. в умовах фрагментарності законодавства й наявності в ньому колізій, непоодиноких випадків його застарілості й невідповідності реаліям життя, а також з огляду на динаміку суспільного життя ці правові акти дуже часто є єдиним орієнтиром не лише для судів, а й для всіх, хто працює із законом, – органів влади, практикуючих юристів, зрештою, для всіх учасників правовідносин. рішення всу, прийняті найбільш кваліфікованими й досвідченими суддями, систематично узагальнюють практику всієї судової системи й мають найвищий авторитет. до того ж суди й судді самі мають бажати єдності, стабільності, правової визначеності судової практики. така необхідність визначає повторюваність чи орієнтованість на прийняте раніше рішення іншими правозастосовцями, що сприяє справедливому, розумному й урівноваженому порядку в правовому просторі країни.